

CSENDŐRSÉGI LAPOK

Szerkeszti és kiadja a M. kir. Csendőrségi Zsebkönyv szerkesztő-bizottsága.

ELŐFIZETÉSI ÁRA: Félévre — — 6 korona
 Egész évre 12 korona. Negyedévre 3 korona.

Megjelenik
 minden vasárnap.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
 Budapest, IV. Egyetem-utca 4. sz.

A telepítés kérdéséhez.

Irta: Argus.

Több mint féleve mult már, hogy a csendőr altisztek telepítésének nagy horderejű eszméjét a «Csendőrségi Lapok» nyilvánosságra hozta és hozzászólásra birta fel az ez irányban esetleg érdeklődő altiszteket. Azóta csak két közlemény jelent meg e tárgyban s az is egy olyan előjárónktól, a ki magában az ügyben csak passive érdekelt és aktivitást is csak a megvalósítás előmozdítása érdekében igyekszik kifejtetni.

Az említett két közlemény közül is csupán az első szolgálja teljesen az eszme érdekeit, a másodikonak már csak a czimében van meg, egyébként pedig csak az érdeklődés hiányát, az altisztek közömbösségét emlegeti s végezetül egy újabb eszmének nyit elég tág teret. Szóval ez említett két közlemény közül csak az egyiket, az elsőt tekinthetjük az eszme érdekében írottaknak.

Én a magam részéről, mivel polgári életemben földmivelő, szántóvető voltam, szintén érdeklődtem az eszme iránt. De csak vártam az érdeklődésnek mások — több olyanok — részéről való megnyilatkozását, a kik magasabb szolgálati idejüknel fogva esetleg már nyugdíjaztatásuk eszméjével foglalkozva, közvetlenebbül érdekeltek a telepítés kérdésében mint én.

Vártam, mert azt hittem, hogy annak a 80, illetve 15%-nak, a kiket a fentebb jelzett első közlemény írója cikkében megjelölt, legalább 10%-a hozzászól majd e kérdéshez s többen többfelől és olyan módon igyekeznek az e kérdésben foglalt álláspontjokat nyilvánosságra hozni, igényeiket kiemelni, hogy azokból kiindulva még alaposabban hozzá szólhatok majd a tárgyhöz.

Az érdeklődés azonban, babár az eszme a legnemesebb czélok egyikének megvalósítása érdekében vettett is fel, nagyon nehezen születik meg. Legalább a «Csendőrségi Lapok» szolgálta nyilvánosság előtt még eddig senki se kísérelte meg hozzászólani e tárgyhöz az igazi érdekeltek közül, nyilván úgy okoskodván; halljuk előbb a más véleményét! S ez annál feltűnőbb, mert a fentebb említett első közleményben már elég világosan ki van domborítva nemcsak az, hogy hányan lehetnének telepelességre vállalkozók, hanem még az is, hogy az esetleg adandó kedvezményes birtokon ahhoz képest,

hogy nagyobb városok közelében vagy azoktól távol esik, milyen gazdálkodást lehetne legezelszerűben folytatni.

Lehetségesnek tartom különben azt is, hogy az érdeklődés hiánya nemcsak a fentebb említett várakozó álláspontra vezethető vissza. Valószínűleg van annak más oka is. És ez nem lehet más, mint az, hogy a csendőrségből nyugdíjazás vagy végkielégítés mellett fogyatéka jövő nős vagy nőtlen altisztek nem akarnak, vagy azt hiszik, hogy már nem tudnak földmivelők lenni; mert — utóbbi esetben — vagy kellő anyagi eszközökkel nem rendelkeznek a gazdasági berendezkedéshez, vagy már nincs meg bennök a földmiveléshez nélkülözhetetlen jártasság s az ezen foglalkozással járó küzdelemhez szükséges akaraterő és kitarítás.

Osztályozzuk tebát, mennyiben tarthatja vissza ez utóbbi említett okok egyike vagy másika altiszteinket attól, hogy a telepítés nemes eszméjét valóra váltani törekedvén, igényeiket, esetleg az anyagiak és a gazdasági berendezési eszközök mennyisége, illetve minősége iránti óhajaikat nyilvánosságra hozzák?

Említettem, hogy lehetnek az altisztek között olyanok, a kik — bár polgári foglalkozásuk földmivelés volt — már nem akarnak földmivelők lenni.

Lássuk, kik lehetnek azok!

Nagyon sokan vannak a csendőrségnél hosszasan szolgáló altisztek között, a kik gyermektelenek vagy csak egy-két gyermekük van. E mellett egész szolgálati idejük alatt takarékosak voltak, esetleg «jól» nősültek, s így megfelelő tőkével, vagy a mi szintén nem ritkaság, földbirtokkal is rendelkezvén, előrelátólag is olyan anyagi belyzetben lesznek nyugdíjaztatásuk idejében, hogy nincs szükségük a szóbanforgó kedvezményes birtokra. Meg tudnak élni tőkéjükből esetleg ingatlanaikból a nélkül is. Sőt álszégyenből — babár polgári foglalkozásuk földmivelés volt is — nem szeretnék magukat ehhez a foglalkozáshoz «visszaalacsonyítani», lévén a kisbirtokos földmivelő általános elnevezése «paraszt» és társadalmi tekintélye is ehhez mértén megszabott. Már pedig akár mikép vélekedünk is, a mai áldemokratikus világban éppen a társadalmi tekintély a fő mindenütt.

Amint ismerem az altiszti kar tagjait, úgy hiszem, ezek vannak legtöbben. És bírálat alá véve vélekedésüket, van is némi igazuk.

Első magyar vill. erőre berend. hangszerr-gyár honvédség, valamint a m. kir. osendőrség szerződött szállítója és a Ludovika Akadémia házi hangszerrkészítője, az Oroszai és a szabadalmazott Rákóczi tárogató feltalálója Budapest, Lánchíd-utca 5. Gyár: Öntőház-utca 2.

STOWASSER JÁNOS

osás-ári és királyi udvari szállító, a cs. és kir. közös hadsereg, a m. kir.

Ajánlja saját gyárában készült összes vonós és fuvó hangszereit és alkarrészeket. Harmonikák erős elpusztíthatatlan hangokkal. Az összes hangszerek javítása olcsón eszközöltetnek. Arjegyék minden hangszerről külön küldetik. **Magyarország legnagyobb vonós és fuvó hangszerek gyára.** 6

Az a pár százholdas gazda ugyanis, a kinek egyébként is jól meg van vetve a fejealja, csupán henczegésből is parasztnak nevezi magát a szükös fizetéséből élőködő hivatalnok előtt. De sohse felejt el hozzátenni, hogy: «azért sok úrral nem cserél!» Ezzel szemben azonban megköveteli, hogy öt már nem parasztnak, hanem — tekintélyesebb czimmel — gazdálkodónak, földbirtokosnak tekintse és ahhoz képest titulálja is a nagy közönség, annál is inkább, mert vagyonos állapota mellett bizonyos, hogy közügyek vitelében is egy vagy más czimen részt vesz s ez alapon az uri osztály is szívesen parolázik vele.

Ellenben nagyon is más helyzete van a 10—20 holdas gazdának. Ez már «paraszt» mindenki előtt. Hitele nincs, vagy ha van is, csak kevés. Hozzászólását nem kéri ki semmiféle fontosabb közérdekű tárgyhoz. Félvállról beszél vele minden kaputos ember.

Mintbogy pedig a szóbanforgó telepítés megvalósítása esetén 10—20 hold földnel alig adnának többet egy-egy egyénnek, könnyen elhibető, sőt az említett körülményeknél fogva méltányolható is, hogy a jó anyagi helyzetben levő nyugdíjas altiszt inkább megmarad bizonyos tekintéllyel bíró «magánzó»-nak, mintsem az államtól és még a jó Isten tudja hányféle vállalattól, társulattól függő kisbirtokos paraszt legyen.

Lássuk most azokat, a kik azt hiszik, hogy már nem tudnának földmivelők lenni.

Ezeket abból a szempontból megítélve, hogy teljesen rokkantak s így munkaképtelenek, vagy csak egy vagy más okból szolgálatképtelenek, de munkaképesek — két osztályba sorozom.

Az előbbieket csoportjához tartozókról nem is kívánható, hogy a szóbanforgó telepítés ügyét vállalkozásukkal előmozdítsák. Életük úgy is rövid már, mert általános tapasztalat szerint minden ilyen altiszt, nyugdíjba menetele után 3—4 év alatt elhal. Erre a rövid időre pedig igazán kár volna ilyen vállalkozásba bocsátkozniok, mert csak a hátramaradottak baját szaporítanák vele.

A második csoportba tartozók közül azonban, a kiket a felülvizsgáló-bizottság csendőrségi és mindenféle fegyveres szolgálatra alkalmatlannak, de polgárilag keresetképesnek minősít, már igen sokan vannak, a kik földmiveléssel foglalkozni tudhatnának. Egynémely részüknek meg van hozzá a kellő szakismeretük és fizikai erejük is. Csekély tőkéjük és a nyugdíjból való szükös megélhetésük pedig egyenesen rá is utalná őket. Ezeknél azonban, úgy látszik, nincs meg a vállalkozásra való hajlandóság, nincs meg a kellő akaraterő.

Igaz ugyan, hogy egy csendőraltiszt, ha nyitva tartja a szemét és a szolgálatán kívül más dolgok iránt is érdeklődik, nagyon is visszariasztó körülményeket tapasztalhat a hasonló telepítések körül. Van már nálunk sok helyen telepesek által lakott birtok. Az itteni telepesek

életmódját, megélhetését, a telepítéssel járó kötelezettségét és küzdelmeit pedig nagyon sok altisztnek módjában volt és van megfigyelni. És tagadhatatlan, hogy egyik-másik telep nem is vált azzá a tejjel-mézszel folyó Kanaánná, a mit róla a telepítés előtt állítottak vagy a telepesek reméltek. Különösen, ha eleinte rossz esztendőket mellett kevés volt a termés s a csekély tőke és kevés haszon mellett nagyobb arányú befektetésre volt szükség, bizony küzdelmes élete volt a telepesnek. Sokan belebuktak a vállalkozásba s elvesztették még a meglévő tőkéjüket is. Azok pedig, a kik valahogy átúsztak az idők és az eredmény mostohaaságain, csak hosszabb idő múlva tudták kiheverni a sors csapásait és annyira összeszedni magukat, hogy a tisztességes, nyugodt megélhetést valamennyire is biztosítottak lássák.

Az ilyenek körében szerzett tapasztalatok tehát, felületes vizsgálódás és alaposabb számvetés hiánya mellett, könnyen visszariaszthatják a telepítésre egyébként talán vágyódó altiszteket.

Pedig nincs igazuk, legalább is nincs teljesen igazuk.

Azoknak a telepeseknek ugyanis általában kevés tőkéjük volt és az, ha vállalkozásuk után nem volt meg mindjárt a remélt eredmény, a befektetéssel és a megélhetésre való költségekkel hamar ki is merült. Hitelük pedig még alig volt, tehát vagy épen nem, vagy nagyon is nehezen pótolhatták a hamar beállott hiányt s ez könnyen végzetes helyzetbe sodorhatta őket.

A csendőraltiszt helyzete azonban ezekénél sokkal előnyösebb. Mert, ha a meglévő csekély tőkéje elfogyna is, a mi nála is óp úgy előfordulhat mint amazoknál, de megmarad az állandó nyugdíja. Ez pedig egy 15—25 évi szolgálati idő után nyugdíjazott altisztnél (őrsvezető, őrmester, járás- és törzsőrmesternél) nagyon is számottevő összeg arra, hogy egy-két évig tartó mostoha időjárás okozta anyagi zavarokból kiségitse. Elvégre rossz időjárás mellett is terem valami. Ha a gabonát elveri a jég vagy más csapás éri, tengeri, krumpli, répa s más később erő növény teremhet elég. Viszont ha ezeket rontja a szárazság vagy más elemi csapás, a korábban erő gabona jól fizethet.

Ezeken felül ott van még a baromfi- és sertéstenyésztés is, a mik észszerű fajmegválogatás, jó gondozás és az értékesítés idejének és helyének előrelátó és gondos megválasztása mellett, szintén szép hasznot eredményeznek.

Az az előbb említett hátrányos tapasztalat tehát, a miket a telepesek körében általában szerzhetünk, ha a csendőraltiszthon egyébként megvan a vállalkozási kedv, a gazdálkodásra való rátermettség és a földmivelés iránti előszeretet, semmiképen ne tartsa öt vissza a telepítésre való vállalkozástól. És pedig annál kevésbbé, mert a mint az éremnek két oldala van, épen úgy megvan a megélni tudásnak is a jó és rossz oldala.

A szorgalmas, előrelátó, számítani jól tudó, mindent

A legjobb órák, 47

legszilidabb ékszerek, egyszerűtől a legdrágábbig, úgy készpénz, mint részletfizetésre 10 évi jótállás mellett kaphatók

BRAUSWETTER JÁNOS

műfőrnél Szegeden.

Javítások 5 évi jótállás mellett.

Arjegyék ingyen!

a maga idejében végző, türelmes, kitartó akarakterével megáldott, takarékos ember — mint mondani szokás, — megél a jég hátán is. Észszerű gazdálkodás mellett pedig nemcsak megél, hanem vagyoniilag gyarapszik is. Ellenben az olyan ember, a ki a munkától irtózik, lusta, mindenben támogatásra szorul, a foglalkozásához tartozó dolgok iránt nem érdeklődik, bizony elpusztul az még abban az esetben is, ha nem lesz telepes, hanem csak úgy véletlenül, könnyűszerrel pottyanna is bele a vagyonba.

Hiszen, hogy mást ne említek, ott vannak azok az Oroszországból, Romániából kivándorolni kényszerült zsidók, a kikről épen a «Csendőrségi Lapok» ez évi 29. számában volt szó. Mennyivel nehezebb körülmények között kellett azoknak földmivelőkké lenni. El kellett hagyni hazájukat, környezetüket, addigi foglalkozásukat és ismeretlen környezetben, ismeretlen területen, rájuk nézve teljesen idegen világrészekben fogtak bozzá olyan munkához, a mit előbbi hazájukban csak látásból és hallásból ismertek. S mégis, mert rákényszerítette őket az életösztön, és a sorsuk bizonytalansága, milyen jó földmivelőkké és példás parasztokká tudtak lenni. Pedig legnagyobb részüknek talán még az utazási költséget is könyöradományként kellett összegyűjteni. A földet és a gazdasági berendezkedésre való költséget pedig ép úgy törlesztés útján visszatérítendő kölcsönként kapták, mint a milyen törlesztés útján való ármegettérítés mellett fogja adni az államkincstár azt a birtokot, a melyet a telepítés eszméjének megvalósulása esetén, a telepítésre vállalkozó altisztek részére annakidején kijelöl.

És, ha megfontoljuk, hogy mennyivel jobb helyzetben van az az itteszületett, az itteni termelés módját, változatosságát, az értékesítés helyét és idejét és körülményeit ismerő, az állattenyésztés minden ismereteivel rendelkező altiszt, mint az az idegen világrészbe került s az ottani viszonyokkal ismeretlen, a földmivelésben járatlan zsidó, hát igazán csak a saját érdekeivel nem törődő embernek kell állítanunk mindazt az altiszteket, a ki egy ilyen nemes, életrevaló eszme pártolása és megvalósítása érdekében a töle telhetőt el nem követi s meg nem ragad egy olyan kínálkozó alkalmat, a miért az utódai még az emlékéit is áldanák.

S ez a közönyösség jogosan vonatkoztatható még azokra is, a kik abban a hitben, hogy a hosszabb ideig tartó katonai és csendőri szolgálat alatt teljesen elszokván a földmiveléssel járó terhebb munkától s annak újabbban való megszokását magukra nézve fizikailag lehetetlennek hiszik és tartják.

Hiszen igaz, hogy a földmiveléssel járó minden munka fárasztó és terhes foglalkozás és a 15—25 évi szolgálat után nyugdíjba menő altiszt se basonlitbató már, munkabírást tekintetében, a 25—30 éves korban levő emberekhez. De hát azok a kivándorolt zsidók se mind 25—30

évesek voltak. Volt azok közt 40—50 éves is elég. Kasza, kapa, villa s más gazdasági eszköz pedig talán sohse volt a kezükben. hacsak eladásképen nem. S mégis meg kellett tanulniok és szokniok a földmivelő terhes munkáját, meg kellett ragadniok az ekeszarvát, a kasza, kapanyelét, ba a tisztességes megélhetést a maguk és családjuk részére biztosítani akarták.

Én tehát mindezekből kiindulva és az eddigi érdeklődés hiánya daczára is az «a mi késik, el nem mulik» elvét véve alapul, azt hiszem, hogy ha realisabb alapon, mondjuk, talán az állam részéről vettetének fel az altisztek telepítésének nagy horderejű eszméje, mindjárt jobban jelentkeznének hozzászólók és vállalkozók is.

Hiszen senkinek se lehet kétsége az iránt, hogy ez az eszme úgy az «A Hadsereg» folyóirat hasábjain, mint a «Csendőrségi Lapok»-ban való megjelenés előtt már több katonai s csendőrségi előjárók, valamint az e tárgyban érdekelt miniszteriumok szakközegei között valószínűleg megbeszélés tárgyát képezte. Mert a végeredményben állami végrehajtás keretébe tartozó ilyen eszmének nyilvánosságra bocsátása csakis bizonyos előzetes megbeszélés és megállapodás alapján és az érdekelt kormányhatóság bozzájárlásával történhetik meg.

Ámde nyilvánvaló, hogy az érdekelt altisztikar legnagyobb része úgy gondolkozik, mint a vásáros ember, hogy ha valakinek eladó valamije van, mutassa be vagy legalább ismertesse előbb és mondja meg, hogy mit kér érte. S ha már megtekinthették, megvizsgálhattuk és az árával is legalább megközelítőleg tisztában leszünk, akkor igényeinket is bejelenthetjük.

Mint hogy pedig az altisztek telepítése érdekében felvetett eszme, annak nyilvánosságra hozott tartalmánál fogva, épen a vállalkozni szándékozók igényei előzetes bejelentését követeli, nyilván azért, hogy az abból való tájékozódás alapján határozottassék meg, vajjon az eszme megvalósítása érdekében érdemes lesz-e azzal bővebben és tárgyilagosabban foglalkozni; ezzel szemben pedig arról, hogy pl. az adandó terület az ország mely és bány részében lenne, mennyit kapatna egy-egy altiszt, mikor és hozzávetőleg mily árban történnék annak kiutalása, még a legszűkebb keretben se tájékoztatja az érdekelteket, nyilvánvaló, hogy legtöbb, talán nagyon is érdeklődő altiszt, csak egyszerű, máról-holnapra feledésbe merülő birlapi közleménynek tekinti ennek az — állítólag — 8—10 év óta fontolgatás tárgyát képező eszmének ezuttali felszűre vetődését és így olyanformán van vele, hogy ha csakugyan a megvalósulás stádiumába kerülbet ez az eszme, majd bővebben értesítik róla s nem lesz késő jelentkezni akkor sem.

Nem állítom, hogy csak az épen itt elmondottak az okai a közömbösségnek tekinthető több mint féléves hallgatásnak. De az bizonyos, hogy az említett ismeretlen részletek felől való általános tájékoztatással még

Ha fáj a feje ⁷ ne tétovázzék, hanem használgjon azonnal **Beretvás-pastillát**

mely 10 perc alatt a legmakacsabb migráint és fejfájást elmulasztja. — Ára K 1.20. — Kapható minden gyógytárban. Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kispeszen. Orvosok által ajánlva. Három dobozál ingy. postai szállítással.

sok más, a telepítéstől való buzódást előidéző olyan ok is megszűnnek, a melyek bizonytalansága feletti töprengés most még sok altisztet visszatart az e tárgyban való nyilatkozattól.

Közismert tény ugyanis, hogy a csendőrségi altisztek legnagyobb része, ha csak módjában áll és a gyermekei legalább annyira jól tanulnak, hogy a vizsgákon átcsusznak, a fiukat katonatiszti-, hivatalnoki, a leányokat pedig tanítónői, óvónői, postakiadói stb., szóval szintén önálló és rendes díjazással járó állásokra igyekszik nevelni. Ipari pályára csak az a gyerek kerül, a melyik rossz tanuló. Földmiviesiskolába, gazdasági tanintézetbe azonban talán egy se jut. Pedig a gazdatiszti-, kasznári és számtartói pálya se megvetendő.

Ha azonban a telepítés után vágyódó altiszt, a telepítés mikénti megvalósításának fentebb jelzett körülményeit előzetesen ismerné és az arra való vállalkozásra határozná el magát, már előzetesen olyan nevelést adhatna a gyerekeinek, hogy azok a gazdálkodásnál segítségére lehetnének és előmozdíthatnák a vállalkozás eredményességét.

De vannak még más okok is, a mik majd megkövetelik a telepítés körülményeinek előzetes megismerését.

A kisbirtokosság mostani gazdálkodási módszere ugyanis lényegesen eltér a telepítés iránt érdeklődő altiszt által még polgári idejéből ismert, tehát 25--30 év előtti gazdálkodástól. Legelője, kaszálója nincs a kisbirtokosnak, sőt közlegelőt is elvéve találunk már. Egész éven át jászlon és természetű vagy mesterségesen előállított takarmánnyal tartja igavonó-, tejelő- és tenyészállatait. A vetéshez, kapáláshoz és a mesterséges takarmány előállításához általában gépeket használnak. A kapáló-, szeeska-, répavágó- s tengerimorzsoló-gép alig nélkülözhető a kisbirtokos gazdálkodásában is. A napszám drága s a családtagok által kezelhető egy-egy ilyen géppel sok napszám megtakarítható. És, ha nincs is mindeniknek magának, ketten-hárman társulva tartanak egyet-egyét mindenikből, hogy szükség esetén házilag végezbessek mindazt a munkát, a mikért napszamosoknak vagy más géptulajdonosoknak drága bért kellene fizetniök.

Mindezeket tehát előzetesen kellene tanulmányozniok a telepítés iránt érdeklődő altiszteknek. És mivel vagy éppen semmi tőkájük sincs vagy csak nagyon kevés van a gazdasági berendezkedéshez, már előzetesen tudniok kellene azt is, hogy kölcsönre való kilátás esetében mily összeg iránt jelenthetnék be igényeiket.

Ezeket pedig csak a telepítés körülményeinek előzetes és legalább általános ismerete mellett állapíthatnák csak meg.

En tehát azt hiszem, hogy ha mindezeknek előzetes megismeretésére és alapos megfontolhatására, eme nemes eszmének realisabb alapon való felvetésével és közreadásával, a kellő mód és alkalom megadatnék,

mindjárt nagyobb mérvben nyilvánulna meg az altiszti-kar érdeklődése is a telepítés iránt. Mert ebben a tekintetben még eddig, nemcsak hogy a Hein György hadnagyszámvivő ur által említett „szalmaláng” nem észlelhető, sőt ellenkezőleg úgy látszik, hogy a felvetett eszme iránti lelkesedés még tüzet sem fogott, hanem ott szunnyadoz még valahol a magukban érdeklődők lelke mélyén, a kétségeskedés és határozatlanság kiolásra alkalmas hamujával mélyen letakarva.

Miként folyna le egy esetleges háború napjainkban.

Háborus külföldi hírek keringenek a levegőben, alkalmoszerűnek tartjuk tehát, hogy általános képet nyújtunk azokról a műveletekről is, melyek a harc hevertezésére szükségesek és vázolni, hogy minő intézkedések előznék meg egy a napjainkban esetleg kitörő háborút. Adatainkat Sárosi Szabó Lajos százados urnak 1903/904. telén megtartott előadásából merítettük.

Alig hangzanék el a legfelsőbb hadur ajkairól a mozgósítási parancs, már néhány órával később az egész országban hirdetnék szóval és falragaszokon azt, hogy a fegyveres erő minden tagja az ügyeinek rendezésére engedélyezett 24 óra letelte után tényleges szolgálatra köteles ezredéhez bevonulni.

Megmozdul tehát ekkor az egész ország, a vasutakon, hajókon megszűnik a rendes polgári forgalom és a hadimenetrend szerint közlekedő vonatok csupán a bevonulókat és a katonaszállítmányokat továbbítják rendeltetésük helyére. Bevonulnak a tartalékosok ezredjeikhez, hol alig hogy megkapták a szükséges ruhát és szerelvényeket, máris gyakorlathoz fognak. Felujítják az elfeledett katonai ismereteiket és főleg a czéllövésben gyakorolják őket.

E gyakorlatok körülbelül egy hetig tartanak, mert ennyi idő szükséges ahhoz, hogy az egyes ezredek teljes hadiállománnyal indulásra készen álljanak. Megkezdődhetik tehát a *hadászati felvonulás*, mely alatt a háboruban résztvevő badiállományú ezredeknek a hadszíntely irányában, közel a határhoz való egyesítését értjük, hogy azok onnan az ellenség földjét közelítelálva, a támadást mielőbb megkezdhessek.

Az így felvonuló egész haderő 2--3 hadseregbe tagozódik, melyek mindegyike több hadtestből van összeállítva. A hadseregek élén a *hadseregpáncsok* állanak, míg az egész haderő fölött a *hadseregfőparancsok* rendelkezik.

Hogy a hadászati felvonulás akadálytalanul és gyorsan lebonyolítható legyen, már békében történnek meg az intézkedések aziránt, hogy a milliányi ember, az ezeknek megfelelő számú ló, úgyszintén az ágyuk és egyéb járművek, löszerek s máiba berakodása a kijelölt állomásokon a kellő időben foganatosítható legyen. Ha tudjuk, hogy körülbelül 150 vonat szükséges egy hadtest elszállítására, könnyen kiszámíthatjuk, hogy a már békében ott székelő ezredek számbavételén kívül még majdnem 2000 vonat kell ahhoz, hogy az egész haderőt a hadszíntelyre egyesítse. Láthatjuk tehát ebből, hogy mily óriási feladatot végeznek mozgósítása esetén a vasutak. élükön a *vasuti vonalszakaszparancsok* szá-

BUTOR

késpénzért v. részletfizetésre legjutányosabb áron

EBRENTREU ÉS FUCHS TESTVÉREKNÉL
BUDAPEST, VI., TEREZ-KÖRÜT 8. SZ.

13 Képes árjegyzék ingyen. : : Telefon 88-59.

BUTOR

gokkal és a nagyobb állomásokon felállított pályaudvarparancsnokságokkal. Ezek feladata a kellő számú mozdonny, személy- és teherkocsik, továbbá a vonatkísérő személyzet rendelkezésre bocsájításán kívül az utazó csapatok élelmezésének biztosítása is.

Azalatt az idő alatt, míg a hadászati felvonulás tart, az országnak az ellenség felőli határát már teljesen elzárták. A békében ott portyázó csendőröket és pénzügyőröket lovas csapatok váltják fel, kik a határon át senkit sem bocsájtanak, nehogy az ellenség csapataink mozdulatairól és előkészületeinkről tudomást szerezzenek. Egyben meglepő támadások ellen is biztosítják a határt, és az ellenség belátható területét szemmel tartják. E célból a határ szakaszokra van beosztva, melynek elzárására a szakasz nagysága szerint egy lovas hadosztályt vagy dandárt, avagy csak egy ezredet rendelnek ki. Ezek a határ mentén őrségeket állítanak fel olyanképpen, mint a tábori őrsöket és az egyes őrségek közt az összeköttetést járőrök által tartják fenn. Az őrségek mögött középpontiasan nagyobb osztagok tartalékként vannak elhelyezve, éppugy, mint a főőrsök, míg a csapat maradványa, mint főtartalék, ezek háta mögött utak mentén táborozik. A határőrségek, a tartalék és a főtartalék közt, úgyszintén a mögöttük levő csapat- és a hadseregparancsnokság közt a jelentések és parancsok tábori táviró és távbeszélő, vagy külön megállapított jelzések segítségével gyorsan és megbízhatóan továbbíthatnak.

Az így jól elzárt határon belül a városokban, falvakban, pusztákon laktáborozik a hadrakelt sereg. Minden zsúfolva van katonákkal. Szérükben, pajtáiban, sátorlapok alatt tanyázik most a tiszt és a legénység, míg a csapathoz tartozó járművek a helységen kívül az egyik legelőn vannak kellő őrizet alatt szép sorjában felállítva. A nagyobb parancsnokságok városokban székelnek, irodáik és szállásaik egy egész városrészt foglalnak le. Ide összpontosítnak az ellenségről érkezett összes hírek, melyek alapján a teendő intézkedéseket alaposan megbeszélve vezérkari főnökével dönt a hadseregparancsnok szándéka megvalósításának módja fölött.

A hadseregparancsnokok részére kiadandó írásbeli parancsokat vezérkari tisztek fogalmazzák, tisztázzák és a hadseregparancsnok jóváhagyása után a fogalmazó vezérkari tisztek személyesen viszik rendeltetési helyökre, hol a hadseregparancsnok és ennek vezérkari főnöke a legbehatóbban, pontról-pontra áttanulmányozzák azt. Mibelyt ezek tisztába jöttek a részükre kijelölt feladattal, azonnal kiadják a szükséges parancsokat, melyek rendszerint a másnapi menetelés elrendelését is szokták tartalmazni. E parancsokat tábori távirón továbbítják, úgy, hogy néhány percz múlva még a legtávolabb laktáborzó parancsnok is tudomást szerez a reá vonatkozókról. Míg a csapatok készülődnek, hogy másnap elhagyják az alig pár napig élvezett táborozás színhelyét, azalatt a hadseregparancsnok néhány fiatal, ügyes és merész lovastisztet, rendszerint főhadnagyokat azzal biz meg, hogy ellenséges területen három-négy napi járőrföldre batoljanak be és biztos adatokat szerezzenek egy bizonyos terepszakaszon viszonyairól és arról, hogy vajjon megszállva tartja-e már azt az ellenség és milyen erővel. Észleleteikről pedig mielőbb megbízható küldönczökkel vagy postagalambokkal küldjenek jelentést.

A laktáborból másnap elinduló csapatok biztosított menetben lépik át az ország batarát. A menetoszlopok előtt száz és száz lovas járőr balad, hogy az ellenség csapatai őket meg ne lephessék, míg ezek mögött mintegy 10 kilométernyire erősebb lovas osztagok következ-

nek. Itt működik a lovas távirójárőrök néhány embere is. kik vékony vezetékeiket az utszéli fákön, épületeken és árkokban helyezik el, hogy állandó érintkezésben legyenek a hátuljövő lovas hadosztálylyal és ezáltal a kiküldött lovas különítmények híreit már ily nagy távolságból képesek legyenek pár pillanat alatt továbbítani. Viszont a lovas hadosztálynál beosztott lovas tábori táviróosztag az ugyancsak kiváló ügyesen és gyorsan felállított tábori távirón továbbítja a híreket közvetlenül a hadtestparancsnokságig.

Ha menetelés közben, már ellenséges területen egy nagyobb folyó állja el az előrenyomuló haderő útját, melynek tulsó partját az ellenség előőrsei a védelemre is bizonyára berendezték, hogy megnehezítsék haderőnk átkelését, ilyenkor a folyamhoz legközelebb érkező gyalogezred az éj leple alatt megszállja a part magaslatainak lejtőit, míg annak tetején két tüzérezred bontakozik ki. Megérkeznek hamarosan a hadi hid vonatok is és egy f dett helyen kezdik lerakni a hidalkatrészeket, a pontonokat, melyeket egy-kettőre vízre bocsátanak, hogy a gyalogság és tüzérség élénk tüzének támogatása mellett a máris hátráló ellenséges osztag üldözésére egy gyalogzászlóaljat szállítsanak át a tulsó partra.

Nyomukban egy egész utász-század evez át a tulsó partra és ott az építendő hadihid biztosítását célzó erődtések rögtönzését kezdi meg.

Csakhamar hozzáfognak a hadihid építéséhez, melyen körülbelül két óra múlva az első lovas hadosztály át is kelhet. Ezeket követik a gyalogoszlopok, majd a lőszer telepek, egészségügyi intézetek stb. járóművei. Az e közben megérkezett vasuti ezred egy különítménye keskenyvágányú tábori sínparadarabokat rak le a vasuti kocsik előtt és 10—15 kilométernyi vasutat épít naponta, hogy azon tolja tovább járműveit.

Az így elkészült vasuton hozzák csakhamar az építendő vashid alkatrészeit, melyekből pár nap múlva egy hatalmas vashid készül el, míg az ideiglenes falidat már rakják is fel kocsikra és viszik a túlparton messzejaro hadtest után, hogy ott ismét felhasználható legyen. A tábori vasut sineit, melyet ezalatt a hidon túl is szorgalmasan építettek és azokon nagyban szállítják az élelmi és lőszereket, vissza pedig a betegeteket és sebesülteket, csakhamar rendes nyomtávu vasuti sinekkeszerélik fel és néhány nap múlva már gőzmozdonyu vasut jár a vasbidon át ellenséges területen, míg a kis vasut sineit a kis kocsikra rakva, sietve továbbítják oda, hol azokra ismét szükség van.

Ezalatt hadtesteink már messze járnak az ellenség területén. A hadseregparancsnok előreküldött hírszerző lovastisztjei már fel is derítették az ellenség erejét és viszonyait. Közeledik tehát a megütközés. Mindkét fél lovas járőrei több helyen harezba koveredtek már egymással és eközben iparkodnak bopillantást szerezni a másik fél viszonyaira. Az ellenséges gyalogságok már közelednek egymáshoz, harez alakzatot vesznek fel és fejlődésközben akárhányszor egész ütközetet vívnak meg.

Igy érkezik el a döntés ideje. A parancsnokok térképeiken számítgatják, hogy hol fognak majd találkozni az élek, alkalmas-e a terep részükre és ebből iparkodnak megállapítani az ütközet tervét is. Csakhamar megérkezik a hadosztályparancsnokhoz az írásbeli jelentés arról, hogy az ellenség elővéde már fejlődik. Harez alakzatot vétet hát fel, kifejlődöt s csakhamar bevezetik a tüzérek a tüzeharcot. A hadosztályparancsnokhoz e közben a hadtestparancsnok is megérkezik, ki e magánlatról tekintheti át legjobban hadteste harcsterületét és

onnan intézi parancsait a hadtest tüzérezredhez a hadosztály tüzérezred harczonealának meghosszabbítására. Ezalatt vezérkari főnöke tisztjeivel a hadtest pillanatnyi helyzetének rajzát készíti el a hadseregparancsnok számára.

Folyik a harc az egész vonalon. 25—30 kilométer hosszban harczoneálnak már csapataink, mögöttük pedig a tartalékhadosztályok közelednek, hogy ők is mielőbb a harczonealra jussanak.

Csak 5—6 óra múlva rendel meg az ellenfél ereje. Sorai meggyérülnek, tüzelése mindinkább lankad, sőt egyes osztagai, majd pár percz múltán hosszú sorok futnak már vissza, elhagyva fedett állásaikat.

Előtörnek ilyenkor lovas hadosztályaink és a gyalogság élénk támogatása mellett szórják széjjel a hátráló ellenség megbontott sorait.

Közben leszáll az est és homály borul a csatatérre. A fáradt és éhes csapatok már pihenésre vonultak, a sebesülteket is elvitték és csak a halottak és haldoklók maradtak ott azon a téren, a hol pár órával ezelőtt még véres tragédiák árán született vagy növekedett meg a nemzet hatalma, jóléte és dicsősége.

Ósi faóriások.

A legtöbb ember szemének talán leginkább imponálnak a ritkaságszámba menő ezeréveses több évezredek faóriások, a mire úgy az Óvilág, mint az Újvilág egyaránt szolgált érdekes példákat. Sajátságos érzés is fogja el az embert, ha egy ilyen őskorú nagy fát pillant meg. Kor tekintetében a fák mammutjai kétségtelenül a érkányfák és a majomkenyér-fák, melyek mellé méltán csatlakozik a kaliforniai mammut-fenyő, mely a Sierra-Newada-hegységben bonol, 1500—2000 méternyire a tenger szine feletti magasságban. Ez utóbbiak 80—100 méter törzsmagasságot érnek el, egyes kivételes példányok azonban még ennél is tetemesebb méretűeknek bizonyultak. Különösen említésreméltók azok a 26 tagot számláló Sequoia-fák, melyeket a hazájukban, a calaverasi erdőben a »nagy család« néven emlegetnek. E család »apja«, mely már kidőlt, az angol Douglas mérése szerint 144 m. magas, a törzsének az alapja 37 kerületű, a kérge pedig 58 cm. vastag volt; a kora 3—4000 esztendő között van, faanyagának az értéke pedig 16,000 koronára van becsülve. Egy másik kidőlt fának az odva olyan méretű, hogy abba 24 méternyi távolságra be lehet lovagolni. Ezek a faóriások az amerikai Egyesült-Államok tulajdonát képezik és gondos, sőt szigorú állami felügyelet alatt vannak. Mielek szerint a kaliforniai mammutfenyőnek egyik példánya 150 m. magasság mellett 12 m. törzsátmérőjű volt. or. Mayr egy 120 m. magas törzsnek az évgyűrűiből 4250-et

olvasott össze; ez a faóriás 832 köbm. faanyagot adott. Türesb Nándor magánzónak a budapesti Istenhegyen levő kertjében van egy 41 éves fa belőle, szép pyramis-növessel, a magassága 18·5 m., a lombkoronának a kerülete alul 21 m.

A mexikóiak »abuebuete« nevű, odaváló honosságú fája, a mocsári cziprus szintén óriás termetet és nagy kort képvisel. Oaxaca államban »Sancta Maria del Tule« mellett van egy mocsári cziprus 44 m. törzskerülettel, a magassága 50 m.; a korát pedig De Candolle 6000 esztendőre becsüli. Leltek a Mississippi folyamnak a deltájában iszapba temetett 8 méteres Taxodium-törzseket, közöttük az egyik 5700 évgyűrűt olvastak meg. A hazai példányok közül a legszebb és legöregebb példány a selmeczbányai m. kir. erdészeti főiskola növénykertjében van; szép fa van továbbá belőle a budapesti kir. magyar tudomány-egyetem botanikai kertjében. A budapesti városligetben, az iparcsarnok közelében, az egykori battyuszigeten erőteljes fejlettségű mocsári cziprus van, mely körül az egykori tó feltöltetett. A tenyészetére nagyon kedvező, hogy a talajvíz közel van a felszínhez.

A Földnek kétségtelenül legmagasabb növésű fája az ausztráliai Eucalyptus amygdalina La bill, mely Ausztráliának a melegebb mérsékelt vidékein és Tasmania-ban honos. E faóriásnak a fölfedezése előtt az volt a hiedelem, hogy az emberi építmények magasabbra törnek, mint a melyet a növények elérni képesek. Az Eucalyptus amygdalina ezt a föltevést romba döntötte, természetesen még a 300 m. magas párisi Eiffel-torony megépítése előtt. Szolgáljon ime a magassági méretek viszonylagos megítélésére néhány összehasonlító adat:

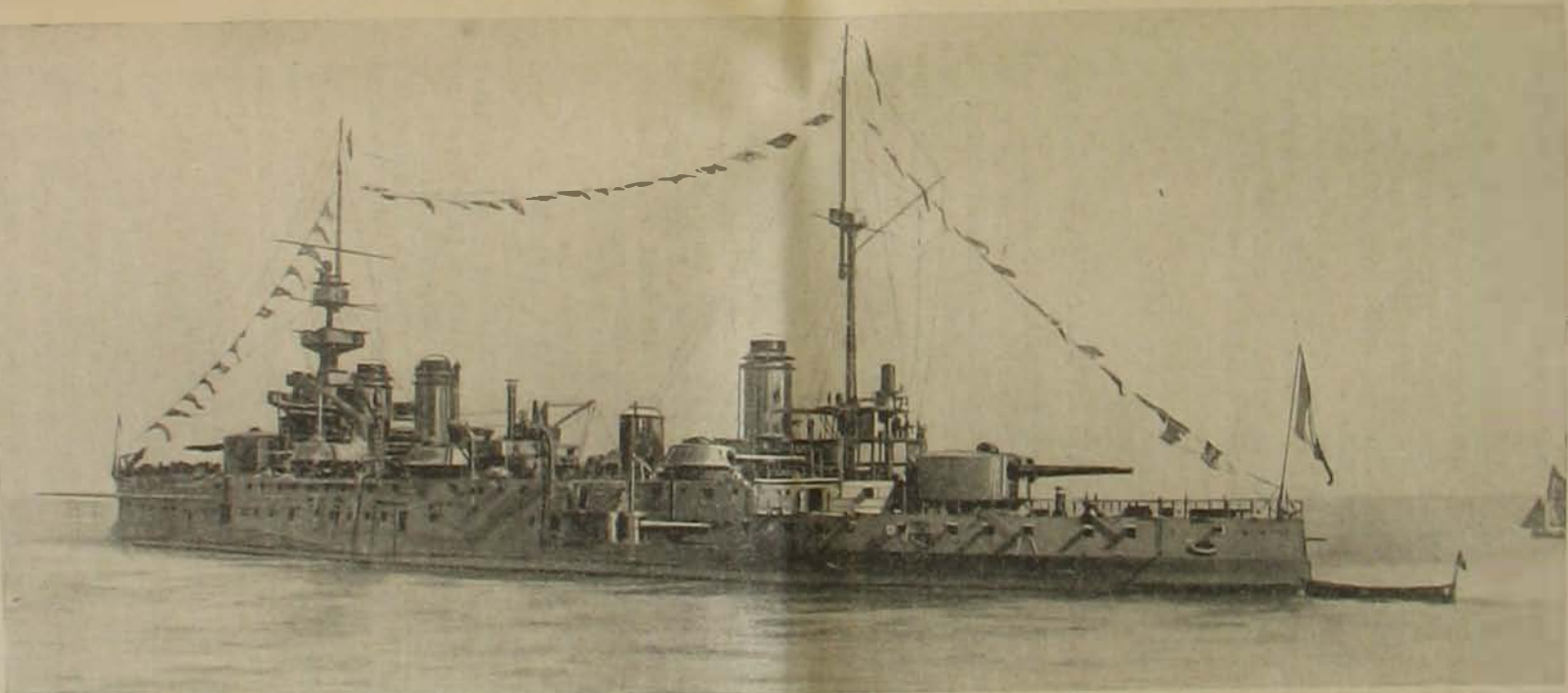
Eucalyptus amygdalina	160 méter
Kölni dóm	155
Antwerpeni münster	149
Római Szent-Péter bazilika	137
Freiburgi dóm	120
Milanói székesegyház	112
Budapesti Szent-István bazilika	96
Országház kupolája	94
Mátyás-templom tornya	89

Ha tebát az Eucalyptus amygdalina-nak a legmagasabb törzsait a budapesti Szent-István-bazilika mellé állítanók, akkor azok a bazilika kupolájának a csucsát még épen kétbarmadnyi magassággal mulnák felül.

Az európai faóriások között szerepel az ehető vagy szelíd-gesztenyefa, mert bozzá mérhető vastagságot más fa Európában nem ér el. Tudomás szerint légöregebb az Etna-hegyen levő híres »Castagno dei cento cavalli« nevű fa; olvas törzse öt részre oszlik és töven 64 m. kerületű. Korát több ezer esztendőre becsülik. Ugyancsak tekintélyes méretű az Etnán levő nave-i szelíd gesztenyefa, törzsének a kerülete 18 méter.

Óskorbeli, de még ma is élő fa a tiszafa (Taxus baccata L.), melyet Rodenstein Európa legvénebb fájának említ. Franciaországban a tiszafának több hatalmas példánya van, melyek legtöbbje temetőkhben áll; a Castillon-beli temetőben levő a legkorosabb, 900—1300 esztendő között levőnek becsülik. Angliában és Skótszországban klastromok kertjében is vannak nagy és vén tiszafák; így pl. a fotheringsball-i fák 1770-ben 2200 évesek voltak. Yorkshireben a fourtaini kolostornak a tiszafáit ma 1200 esztendőn fölül becsülik; a crowsburati Surrey-temetőbeli fák meghaladták az 1400 esztendőt.

A franciaországi történelmi fák között érdekes az »Arquebuse« nevű fekete nyárf (Populus nigra L.);

A «Liberty» hadihajó a robbanás előtt és után.

1852-ben mérték és ekkor a törzse földszinten 15 m. kerületű volt, két elsőrendű ága közül az egyik 4 m., a másik 5 m. kerületű. Valószínűleg már 1360 körül ültették e fát, így tehát a fa ma 550 esztendő. Már 1660-ban említik a korabeli adatok. A Konstantinápoly közelében levő Bujukdere mellett levő platánfának a korát 4000 esztendőre becsülik.

Montpellier mellett (Gipnac) van egy repkény-boros-tyán (Hedera Helix L.), melynek a kora több 400 esztendőnél, a törzskerülete körülbelül 2 méter.

A leghatalmasabb tölgyfa Saintes mellett (département de la Charente) még most is él; a faóriás korát 1800—2000 esztendőre becsülik. Kent mellett van egy tölgyfa, melynek a törzsátmérője 5 m; a korát De Candolle 2000—3000 év közöttire becsülte.

Hazánkban is vannak ősrégi és emellett hatalmasan kifejlődött, valamint történelmi emlékekkel is kapcsolatos különböző fánemek, melyek a hazai érdekeltségen kívül méltán megérdemlik a külföldi kultúremlék figyelmét is. Kétségtelen, hogy az a körülmény, hogy bizonyos fák emberi számítások szerint rendkívül magas kort érhetnek el, inkább ragadt a természetimádásra hajló népeket sok fa iránt vallási tiszteletre, mintsem e fának az óriási méretei.

A fák szeretete és tisztelete, sőt imádata messze viszonyulik régi magyarjainknak a korába is. Mindama helyeken, a hol őseink áldoztak, a legszentebb a „szent fa” volt. Az ősmagyaroknál a szent fák nagyon fontosak voltak.

A hazai faóriások között ritkaságzámba megy a Garam-Zseliz (Barsvármegye) határában levő, „fakastély” nevezetű híres őstölgyfa (Quercus pedunculata Ehrh.), mely körülbelül 600 esztendő. Törzskerülete 8-7 m. Belseje üres lévén, az Eszterbázy-család régebben szobává alakította, mely belül ki van festve; benne kerek asztal volt és ülőpadok állottak, melyeken 15—18 ember kényelmesen elférhetett. Most pásztoroknak és vadászoknak a menedékháza.

Az ibrányi (Szabolcsvármegye) hatalmas növevő nyárfá törzskerülete 1821-ben 20 méter volt, odvas üregében 35-en fértek el. A 30-as években a fát egy vihar derékban ketté törte.

A diósgyőri várnak északnyugati oldalán, az egykori királyi kertek helyén van a híres törökmogyoró (Corylus Colurna L.), mely egyik gyönyörű példája a szépen fejlődött, hatalmas fának. Törzse alul 246 cm. átmérőjű. A fa még most is egészen ép és erőteljes növekedésben van, úgy hogy az évi hajtásoknak a hossza 10—12 cm. Márki Sándor szerint ez a fa 30 hektoliter mogyorót is megterm. A nép a fát „Mária királynő” mogyorófájának nevezi és azt tartja róla, hogy az atyjával Nagy Lajossal, majd később a férjével Zsigmonddal igen gyakran bosszasan itt tartózkodó királynő sajátkezűleg ültette. Ez persze csak monda, mert biztos adat, hiteles följegyzés erről nincsen. A fa Bedő Albert szerint legalább 500 esztendőt meghaladt. Eszerint tehát Nagy Lajos (1363), Mária (1383) és Zsigmond (1387) királyaink ott tartózkodása idejében a fa már csakugyan meg volt.

Hatalmas fejlettségű és nagyon öreg példány a hajmóczy vár előtt álló széleslevelű hársfa is, melynek a törzskerülete 1897-beli méréskor 25-10 m. volt. A fának a kora a 600 esztendőt meghaladja. Állítólag már II-ik Rákóczi Ferenc tanácskozásait itt tartotta.

Nevezetes hírű a két körmöcbányai tiszafa, melyek közül az egyiknek a törzskerülete 176, a másiké pedig 166 cm. Becslés szerint a koruk ma 300 esztendőnél felül lehet, megjegyezvén, hogy a tiszafa a lassú növekedésű

fánemek közé tartozik; égvyrűje csak 1—2 mm. vastag, ezért a tiszafa, még ha évszázadokig él is, a törzse vastagsága körülbelül egy méter; de kivételes példányok rendkívül vén korukban 4 m. kerületűek is lehetnek. Hazánkban a tiszafa szintén tetemes kort ért el; kivételesen 1000 esztendő megbaladók is vannak. Az 1885-ik évi országos kiállításán (Budapest) egy ezredéves, 120 cm. vastag tiszafatuskónak a maradványai voltak láthatók, melyek Máramaros vármegyéből, a bogdáni erdőgazgatósághoz tartozó erdőrészből származtak.

Zólyom, Liptó és Turóc vármegyékben magasabb fekvésű sziklás hegyoldalokon diszlik még a tiszafa egyes nagyobb példányokban.

Igy különösen a tiszafa-ritkaságok között meglepő, ha az ember Neczpálon fordul meg, a hol nemcsak a templom körül, de az uradalmi diszkertekben is sok tekintélyes tiszafa diszlik nem közönséges terjedelemben.

KÉPEINKHEZ.

A Liberté hadihajó katasztrófája Toulonban.

Mintha csak a nemezis sujtó keze nehezednék utóbbi időben Franciaországra. Egyik borzalmas szerencsétlenség újszólván nyomon követi a másikat a frankok földjén. Még élénk emlékezetünkben van az issy-les-moulénauxi repülőverseny alkalmával történt borzalmas szerencsétlenség, máris egy újabb s az előbbinél rémesebb és végeredményében borzalmasabb katasztrófa terelte a művelt világ figyelmét a rokonszenves francia nemzet felé. A Liberté hadihajó felrobbanásából származó rémes eset ez, a melynek a milliárkok éró hadihajóján kívül a hajó személyzetének százai estek áldozatul. A robbanást egyik verzió szerint véletlen baleset okozta, a mennyiben a konyhából vagy a gépházából ismeretlen módon átpattant tüzszikrák gyújtották fel a löporos-kamrát, a másik verzió szerint pedig bűnös kezek — állítólag egy megbüntetett matróz — bosszuműve volt a lesújtó szerencsétlenség. Hogy a két állítás közül melyik az igaz, azt annál kevésbbé lehetett megállapítani, mert a kik a robbanás pillanatában a hajón voltak, elpusztultak mind s csak a szétszaggatott, megcsonkított holttesteik kerültek elő a Szajnából, a szerencsétlenség okáról tehát tanúságot nem tehettek; a hajó roncsai perlig erre nézve bizonyítékokat nem nyújtottak. Akárhogy is történt azonban az eset, lesújtó volt mindenképen s általános és őszinte részvétet keltett a művelt nemzetek között az egész világon.

A jelen számunkban közölt képek egyikén a még ép állapotban volt díszes hadihajót, míg a másikon már csak a roncsairól felvett képet mutatjuk be olvasóinknak.

HIREK.

Elismerés nyilvánítása. A mult hóban lefolyt felső-magyarországi hadgyakorlatokon résztvett Ferencz Ferdinánd, Lipót Salvátor és Jenő főherceg úr Ő Fenségeik a helyszínén, a IV. számú esendörkerület jelenvolt parancsnokának külön-külön teljes elismerésüket fejezték ki, a biztonsági szolgálat ellátására vezényelve volt esendörtisztek és legénység szabatos magatartása s feladatuknak szakavatott és kiválóan tapintatos megoldása fölött, miről ugyanott a honvédelmi miniszter úr személyesen szintén megelégedését nyilvánította. A jól teljesített kötelesség feletti magas elismerés a IV. kerület

értesítése révén, a kerületi parancsnokságok által az érdekelt tisztekkel és legénységgel kerületi parancsban közöltetett.

Továbbképző tanfolyamok beszüntetése. A honvédelmi miniszter úr intézkedése folytán a nagyváradi továbbképző és altiszti iskolában a továbbképző tanfolyamok, a további rendelkezésig beszüntetnek és a jelenleg fennálló továbbképző tanfolyam befejezése után, deczembertől kezdve, három-három hónapos tanfolyamokban, csupán altiszti sarkak fognak kiképzést nyerni.

Egy őrmester megtámadtatása. Tóth András a sárospataki határban fekvő Czirkálóhegy szőlőpásztora, kit Szőke János cz. őrmester, makkoshotykaí őrsparancsnok orrvadászatért két ízben följelentett és fegyverét elkobozta, október 4-én este negyed 9 órakor a Sárospatakról szolgálaton kívül Makkoshotyka ígyekvő Szőke János cz. őrmestert, a Királyhegy alatt vezető uton, bottal felfegyverkezve megtámadta és agyonveréssel fenyegette. Szőke őrmester a támadó pásztor ellen kardjával védekezett s azt bal arcán súlyosan, de nem életveszélyesen megsebesítette.

KÜLÖNFÉLÉK.

Az első államnyomda Khinában. A khinai kormány elhatározta, hogy papirospénz előállítására céljából egy nyomdai intézményt állít föl. Az erre vonatkozó előkészületeket már el is rendelte és mintegy tizedfélmillió koronát irányzott elő a költségekre. A nagy nyomda-épületnek és berendezésének tervezésével és kivitelével amerikai építészeket, illetve mérnököket bizott meg. Szükség van Khinában az egységes papirpénzre különösen azért, mert a jelenlegi pénzrendszer fölötte bonyolult és a hány a tartomány a khinai birodalomban, annyiféle a csereeszköz és értékjelzés. Hosszabb idő óta törekednek már a khinai kormányok az értékmérő pénz nemek egységesítésére és a most tervezett államnyomda, valamint a kibocsátandó állami papirospénzek első lépések lesznek abban az irányban, hogy a mai nehézkes, az ipari és kereskedelmi forgalomra bénítólag ható csereviszonyok gyökeresen megjavíttassanak. A birodalmi kormány mintegy két évvel ezelőtt küldötte ki Csent doktort, hogy az államnyomdák és az államjegyek gyártásának berendezését tanulmányozza, a ki Európában és Amerikában tüzetesen foglalkozott is földadatával. Hazatérése után beszámolt dr. Csent kiküldetéséről és jelentése nyomán a washingtoni nyomda berendezését találták legcélszerűbbnek. Remélik, hogy az első khinai államnyomda berendezésével két éven belül elkészülnek, úgy hogy 1913-ban, a mikor a khinai parlament össze fog ülni, az államnyomda megkezdheti működését. Két amerikai rézmetsző már alkalmazást talált, egyrészt, hogy a berendezés fölött felügyeljenek, másrészt, hogy a khinaiakat a metazás tudományába és művészetébe beavassák.

A szőlő, mint gyógyszer. Most, hogy szüret előtt állunk, ismét aktuálisnak válik a szőlő-kúra kérdése. Sokan ugyanis még mindig nem tudják, hogy mire jó tulajdonképpen a sok szőlő fogyasztása. Mennél több napot kapott a szőlő éréskor, annál nagyobb a cukortartalma. Az orvosok szerint a cukortartalma teszi a szőlőt alkalmassá a kúrára. Már a régiek is azt tartották, hogy a szőlő meggyógyítja a köszvényt, a gyomor-baját, a máj- és tüdőbaját. A máj betegségeknek kivételével most is alkalmasnak találják a szőlő-kurát a sorolt bajok orvoslására. Az orvosok megállapították

ugyanis, hogy a májbajnál a szőlő nagyon előmozdítja a cukor-betegséget. A külföldi orvosok most a tüdőbajosokat külön szőlő kúrára berendezett szanatóriumokba küldik kitünő eredménnyel. A kúra természetesen nem hat közvetlenül a tüdőre de nagyon elősegíti a gyógyulás processzusát. Megállapították azt is, hogy a szőlőkúra nagyon jótékonyan hat a szivre és az idegekre, miért is a nenrasztenikusok is használják. Beteg ember azonban orvos nélkül ne alkalmazza a szőlő-kurát, mert gyógyulás helyett nagyon könnyen súlyos bajt szerezhet magának. A kik például bélhurutban vagy tüdővészben szenvednek, vagy lázasak, azoknak nem tesz jót a szőlő. Ujabban a légzőszervek megbetegedésénél is ajánlják az orvosok a szőlőt mint orvosságot, a mely a vérszegényekre is kitünően hat. A szőlőkúrára berendezett szanatóriumokban kis- és nagy-kurát különböztetnek meg. Az előbbinél fél-fél kilogram szőlőt adagolnak minden étkezéshez, a nagy kuránál két kilót is. Sok helyen a szőlőt kipréselik és úgy adják a betegeknek, hogy megkímélik attól a fáradtságtól, a mit a nagy mennyiségű szőlő fogyasztása okoz. A gyöngébb szervezetknél a szőlő levét fölforralják, így a gyomor-bajosoknál is. Általánosan úgy használják a szőlőkurát, hogy két kilóval kezdik s fokozatosan fölviszik négy-öt kilóig naponkint. A ki kibírja, éhgyomorra egye az első porciót, a másodikat egy órával ebéd előtt, a harmadikat pedig szintén egy órával a vacsora előtt. A kúra alatt tartózkodni kell a zsíros ételektől, salátaféléktől és a sörtől. A szőlő héja és a magva a gyomornak bajt okozhat és ezért jobb, ha nem nyelik le. A kúrához legajánlatosabb a nagyszemű, vékonyhéjú szőlő. Hogy a szőlőt fogyasztás előtt gondosan meg kell mosni, szinte fölösleges mondani. Figyelmeztetni kell azonban a kurát tartó embereket, hogy minden porció után öblítsék ki a szájukat és keféljék meg a fogukat, nehogy a szőlő sava megtámadja a szájpadrást és a fogat. A szőlő nagyon jó hatással van a vesére is, a vízibetegséget azonban nem gyógyítja a mint sokan hiszik. Soványító-kurának is használják a szőlőt, csak hogy ez esetben nem szabad nagyon dusan táplálkozni, mert akkor a kúra hatása kárba vész. A marienbadi és karlsbadi kurák után nagyon jó hatással van a mérsékelt szőlőkúra.

Embervadászat vérebekekkel. Az északamerikai Egyesült Államok és a Kanada között levő határon a napokban borzalmas szinjáték folyt le; a határ mindkét oldalán 1400 férfi a vérebekek egész falkájával üzött és hajszolt egy embert, a ki hetek óta az ottani őserdőben rejtőzik és legutóbb oly brutális erőszakot követett el, hogy az egész lakosságot felbáborította. A riverdalei iskolaépületben, a mely meglehetősen elhagyott helyen fekszik, a mult napokban megjelent egy züllött külsejű fiatal ember és fegyverrel kezében kényszerítette az iskola tanítónőjét, — a ki egyébiránt a kanadai miniszterelnöknek rokona és történetesen teljesen egyedül volt az épületben, — hogy azonnal kövesse őt az erdőbe. Brice kisasszony kétségbeesetten védekezett, majd dulakodásra került a sor, miközben a vakmerő csavargó a leányt leütötte és teljesen eszméletlen állapotban magával czipelte. A később magához tért hölgyet aztán revolverrel kényszerítette kísérelje a további gyaloglásra és órákon át tartó vándorlás után végre az erdő mélyén tüzet rakott és életveszélyes fenyegetésekkel kényszerítette a leányt, hogy szenvedélytől kielégítse. Azután előkerülta whisky és a szerencsétlen tanítónőnek egész a reggeli szürkületig mulattatni kellett a merénylőt, végül egy véletlen folytán sikerült neki egérutat nyernie és Riverdale-ba bazavánszorognia. Szánalmas állapotban, se-

bekkel és vérrel tele, érkezett otthonába, a bol már két-ségbeesetten kúttak utána hozzátartozói. A mikor pár nap mulva köztudomású lett a dolog, a lakosság felháborodása batárt nem ismert és távirati úton értesítették az összes szomszédközségek lakosságát a szörnyű esetről. Az egész vidék férülakossága talpra állt s most fegyveresen, vérebekkel kutatják a csavargó nyomát, hogy amerikai módon végezzenek vele. Eddigelé ugyan nem kerítették kézre a merénylőt, a ki egyik, nyomon levő üldözőjét le is lötte és aztán az erdőbe menekült, de, a mint a hiradás szól, aligba fogja elkerülni sorsát, mert a lakosság teljesen körülfárta már a területet.

Hogyan étkeztek hajdanában. Az ó- és középkor bűvárai nem egy könyvben számoltak be azzal, hogy mit ettek a különböző korok emberei. Az emberi táplálkozás történetéről tehát határozott fogalmunk van. Most Páris könyvpiacán egy új könyv jelent meg Armando Lebault tollából, mely beszámol a különböző évszázadok embereinek étkezéséről.

A régi egyiptomiak főleg hagymaevők voltak. Evégből az egyiptomi szakácsok a hagymák különféle elkészítésére igen nagy gondot fordítottak. A fáradók országának szakácsai nagy leleményességgel mind újabb variációját találták fel a hagyma elkészítésének. A hagymaevésnek oly nagy jelentőséget tulajdonítottak, hogy még a holtak sírjába is tettek hagymát. Sok sír felkutatásánál került felszínre a mumiákkal együtt hagyma is, mely évezredek daczára elég jó állapotban volt. Főzeléket papiruszból és lótszából készítettek. A Nilus országának lakói a roastbeaföt sem vetették meg. Persze ez már csak a gazdagabbaknak állt módjában. Ebhez hatalmas korokban itták az ó különleges söreiket. A sört igen kedvelték, sőt egy fenmaradt legenda alapján a sör felalálását Osirisnak tulajdonították. Egyébként a forró égélj daczára még jóakarattal sem lehet az egyiptomiakra reáfogni, hogy nem voltak alkoholisták. A görögök nagyon szerették a főzeléket, gyümölcsöt és gyökeret. Húst és halat csak kis mértékben fogyasztottak. Krisztus előtt 6 századdal a görög konyhaművészet is magas fokra emelkedett. Süteményt és kalácsot árpából készítettek. Inni az egykori hellének igen ittak, csak hogy boraik igen gyengék voltak. Az ivás jogával azonban csak egy bizonyos korban élhettek. A föltétel az volt, hogy csak házasságot ihatott. Plátó 18 éves korában ivott először. A mértékletesség azonban mindamellert nagy súlyt helyeztek. A szakácsok Görögországban nagy tiszteletnek örvendtek. Igen megbecsülték őket, sőt ha egy-egy szakács valami újfajta ételt fedezett fel, arra valóságos szabadságot kapott. Bizonyos ideig csak

neki állt jogában az általa feltalált ételt főzni. Krisztus előtt 470-ben a görögök egy társaságot alakítottak az étkezés fejlesztésének fokozására. Nagy ünnepek idején, étkezés alkalmával madarakat eresztettek be a szobába, melyeknek tollazatát szagos vízzel illatosították. Ilyenformán kellemes illat volt az étkező helyiségekben.

A görögökkel ellentétben a rómaiak kifejezett bűsevők voltak. Főleg disznóhússal éltek. A konyhára nagy gondot fordítottak és valóságos luxust űztek az étkezésből. Keleti háborúk idején esetről-esetre magukkal vitték az illető ország kitünő hirben állott szakácsait is. A középkor elején az étkezés három tál ételből állott. Először salátaféléket ettek, hogy étvágyuk legyen. Azután került a sor növényfélékre és végeztesék a húrra. Disznóhúst és vadhúst ettek. A gyümölcs- és a süteményféléket sem vetették meg. Később az étkezés elvesztette a fontosságát és csak sokára a francziák hozták újra divatba a konyhaművészetet.

Szerkesztői üzenetek.

39. A „Pótlék” XVI. 13. pontja hatodik bekezdése a mérvadó. K. V. J. I. Sorsjegye nem nyert.

Tisza 1885. I. Igen. 2. Leghelyesebben teszi, ha szolgálati úton adja elő kérelmét.

Hódmezővásárhely. Szolgálati úton bármikor kérheti. Ha közvetlenül helyezik át, ruházattal nem lesz újból ellátva.

H. P. csendőr. Kérje szolgálati úton, hogy átveszik-e, azt megmondani nem tudjuk.

102. Lehetni lehet, de felvétele nagyon kétes; kérvényt kell benyújtani.

22. A törvény betűje szerint büntett, hogy a bíróság figyelembe véve a körülményeket minek fogja minősíteni, azt előre nem mondhatjuk meg.

1881. I. Igen. 2. A felülvizsgáló bizottság határozatától függ, ha rokkantnak osztályozzák, úgy katonai szolgálatot nem tehet.

3333. Nézetünk szerint igénybe vehető.

Érdeklődő. A kérvény bélyegköteles.

911. A honvédség főparancsnoka: báró Kloboučar Vilmos lovassági tábornok; helyettese: vitéz Rupprecht Henrik altábornagy. Cikkére később.

K. Gábor őrm. Közvetlenül kérheti arája a vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

Tátrai D. I. Ily ügyek mindig huzódnak, nem marad más hátra, mint türelemmel várni.

1887. F. Ily indoklással kérheti.

Gyergyóbékási űrs. Az űrsparancsnok köteles beszerezni. K. B. Nem számít be.

MOSKOVITS

anatomiai czipő- és csizmagyár részv.-társ.

M. kir. csendőrség, boszniai csendőrség, cs. és kir. közöshadsereg szerződ. szállító

Budapest, Rákóczi-út 6. sz.

Nagyvárad

Ajánlja elsőrendű chevro- és boxbőrből készített különlegességeinek szerződéses árban, részletfizetési kedvezmény melletti szállítását. " " " "

Kívánatra árjegyzéket bérmentve küldünk

HIVATALOS RÉSZ.

l-ével a sátoraljauhelyi szárny területén fekvő Mezőlaborczra helyeztetett át.

Közigazgatási döntvények.

A nőtanító férjét az 1891:XLIII. t.-cz. 6. §-ában biztosított temetkezési járulék akkor is megilleti, ha a tényleges szolgálatban elhalt neje az ellátásra jogosító szolgálati időt még be nem töltötte.

(A m. kir. közigazgatási bíróság általános osztályának 19. sz. döntvénye.)

A ki szülei hívására megy Amerikába, a kivándorlási törvényben előirt feltételeknek szintén eleget tenni és utlevelet szerezni tartozik.

(A m. kir. belügyminiszter 1909. évi 6122. sz. határozata.)

Közfogyasztásra levágott sertésnek háját a husvizsgálat előtt a törzs többi részétől különválasztani, illetőleg kifejteni tilos.

(A m. kir. belügyminiszter 1909. évi 3154. sz. határozata.)

A vasuti állomásfőnök rendészeti hatáskörében az állami közigazgatásnak közege; hivatalos eljárásában, ha őt valaki sértő kifejezéssel illeti: kihágást követ el és az ügy elbírálása a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

(A m. kir. hatásköri bíróság 1909. évi 145. sz. határozata.)

A vasuti és hajózási üzemekkel kapcsolatos irodai munka vasárnapokon az egész napon át végezhető.

(A m. kir. belügyminiszter 1909. évi 7064. sz. határozata.)

Utlevélnélküli kivándorlónak kioktatása arra, hogy a határon átszökötető kísértőt hol találhat, az 1909. évi II. t.-cz. 41. §-ába ütköző kihágást képez.

(A m. kir. belügyminiszter 1910. évi 1836. sz. határozata.)

Ha nyilvános verekedés alkalmával a verekedésben tényleges katonai szolgálatban álló egyén is részt vett: a katonai cselekménynek elbírálása a katonai hatóság, a nem katonai cselekményének elbírálása a polgári, illetve közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

(A m. kir. hatásköri bíróság 1908. évi 83. sz. határozata.)

Tojáskereskedőnek azon cselekménye, hogy fogolytojásokat vesz, a vadászati törvény 30. §-ába ütköző kihágásban való részesség tényálladékát képezi.

(A m. kir. belügyminiszter 1909. évi 6352. sz. határozata.)

Járásparancsnokság áthelyezése.

A m. kir. IV. csendőrkerület ungvári szárnyának területén fekvő uszoki járásparancsnokság, 1911 október

Őrsáthelyezés.

A m. kir. VIII. számú csendőrkerület nagykarolyi szárnyának területén fekvő kismajtényi őrs, 1911 október 1-ével Domahidára helyeztetett át.

SZEMÉLYI ÜGYEK.

Nyugállományba helyeztetett:

1911 október 1-ével:

Catrusca Titusz, m. kir. II. számú csendőrkerületbeli főhadnagy, a megejtett felülvizsgálat alapján, mint »rokkant, mindennemű népfelkelési szolgálatra is alkalmatlan».

Választott lakhely: Wien.

Okiratilag megdicsértettek:

A magyar szent korona országaihoz tartozó csendőrség felügyelője által:

Barna András IV. számú csendőrkerületbeli cz. őrsvezető, tizennégy rendbeli lopás ügyében, több vármegye területén 309 órán át lankadatlan buzgalommal teljesített fásaszto nyomozás alkalmával kifejtett eredményes tevékenységeért.

Előléptettek:

1911 szeptember 26-ával:

a m. kir. I. számú csendőrkerület állományában:

Kádár József, Borcsa Mihály, Földvári Hirdus, Bede Barabás, Csulak Lajos, Ivácson József, Szász Ferencz és Rákosi Gy. Zsigmond őrsvezetők, *őrsvezető cz. őrmesterekké*; továbbá

Gál Lajos I., Loránt József, Butyka Dénes, Pestyán István, Székely Domokos és László Imre cz. őrsvezetők, *őrsvezetőkké*; végül

az 5 évi csendőrségi szolgálat betöltése után:

1911 október 1-ével:

a m. kir. V. számú csendőrkerület állományában:

Kubránszky Mihály, Jenő István és Zimmermann Jenő csendőrök, *csendőrz. őrsvezetőkké*.

Katonai szolgálati jel:

A II. osztályu legénységi katonai szolgálati jellel ellátatott:

a m. kir. V. számú csendőrkerület állományában:

Vas Ferencz cz. őrsvezető, 1911 szeptember 20-án.

Villamos és gőzerőre berendezett gyár távolról nem képes olcsóbb főm és jó hangszert szállítani, mint **REMÉNYI MIHÁLY**, a Ludovika Akadémia házi hangszerkészítője. Azért ne vásároljon semmiféle hangszert, legyen az hegedű, gordonka, cimbalom, harmonium, harmonika, fa-, rézfúvó-hangszer, húr, stb., míg **Reményi** legujabb képes árjegyzékét át nem olvasta, mely ingyen és bérmentve küldetik **Budapestről, Király-u. 58.** Külön költségvetés díjlanul. Kivétel a világ minden részébe nagyban és kicsinyben. Az összes hangszerek javítása szakszerűen és olcsón. — Minden hangszerről külön-külön árjegyzék kerendő

Lovaglási jutalomdíj.

A m. kir. VIII. számú csendőrkerület állományában:
Ballács József járásörmester és Szabó Titusz csendőr
3—3 drb., Németh Pál örmester pedig 1 drb., 10—10
koronás aranyból álló lovaglási jutalomdíjban részesít-
tettek.

Házasságra léptek:

A m. kir. I. számú csendőrkerület állományában:
Demián János csendőr cz. örsvezető, Pujkon Mária-
val, 1911 július 25-én, Borbándon.

A m. kir. V. számú csendőrkerület állományában:
Mente József cz. örmester, Mózes Jolánnal, 1911 aug.
20-án, Alsóesztergályou.

Domin Mátyás csendőr cz. örsvezető, Brestyánszky
Francziskával, 1911 szeptember 4-én, Vágújhelyen.

Dudás Dezső cz. örsvezető, Szvetlik Róziával, 1911
szeptember 2-án, Orosházán.

A m. kir. VI. számú csendőrkerület állományában:
Hári József I. cz. örmester, Verseghi Mária Borbálá-
val, 1911 szeptember 25-én, Ludányban.

Geszti Sándor csendőr cz. örsvezető, Kipke Mária-
val, 1911 szeptember 3-án, Béládon.

A m. kir. VIII. számú csendőrkerület állományában:
Barta Mózes cz. örsvezető, Szücs Eszterrel, 1911
augusztus 20-én, Békésen.

PÁLYÁZATOK.

Egy irtóki állás a nagybereznai kir. járásbiróságnál. Fizetés
pótlékkal 1400 korona. Lakpénz 320 korona, esetleg termé-
szetbeni lakás. Négy középiskolai osztály. Magyar nyelv szó-
ban és írásban. Hat havi próbaszolgálat. Telekkönyvi vizsga.
Kérvények a beregszászi kir. törvényszék elnökéhez 1911. évi
november 4-ig.

Schwáb József műórás és ékszerész
Szabadka, Fő-tér. ::

A m. kir. csendőrség szíves figyelmébe! Az a csendőr, aki órát, ékszeri árat
vásárolni, egy készpénz mint részletre, forduljon olyan céghez, amely rövid 1—2 óra alatt ki-
rójag csak a csendőrségtől 120 elismerő lefelében részesült, ezen elismerést csak azórt érnék el,
mivel a saját kézből szabályzottóra egy hó alatt legfeljebb csak 5 percet különbözhet. Kérem
szíveskedjenek mintákat kérni. A mintáknak ára 8 koronától felebb. — 40

3-szori bekenésre meg-
szabadul kelle-
metlen láb-, kéz-
és hónaljizzadásától a Riesz-féle kenőcs hasz-
nálata által. 1.20 fillér beküldése ellenében
bérmentve, utánvéttel 1.75 fillérért szállítja
Riesz A. gyógyszerész Szent János gyógy-
szertára, Budapest, Széna-tér 1. (Azelőtt
Kiskunhalas.) Értéktelen utánzatoktól óva-
kodjék. — Postai szétküldés naponként. —
Gyógyszerkülönlegességek nagy raktára.

VÁRNAY és FIA = BUDAPEST, =
VI., Liszt Ferencz-tér 9.

könyvnyomda, könyv-, papir- és írószer-kereskedés, a magyar kir.
— csendőrségi hivatalos nyomtatványok legnagyobb raktára. —

... Könyvek, levélpapírok, imakönyvek és írószerek dus választékban. ...

Jegyzék a kitiltott örsfőzőnőkről bekötve
= raktárunkon kapható. =